

Бібліотечний форум:

історія, теорія і практика

Науковий, інформаційний щоквартальний журнал

Засновник – фізична особа
Башун Олена Володимирівна
Реєстраційне свідоцтво
КВ № 21735 -11635 Р
від 21.12.2015
Заснований у грудні 2015 року,
м. Київ

Головний редактор
Олена Башун, канд. пед. наук

Звертайтеся до редакції:

вул. Бакинська, б. 37, к. 321,
м. Київ, 04086
067-625-36-52, 066-840-97-83
e-mail: olenabashun@gmail.com
Сайт журналу:
<http://www.libraryforum.info>

Журнал

“Бібліотечний форум: історія, теорія і практика”

Передплатний індекс **09923**
Передплатити журнал на CD, online,
off-line можна безпосередньо в
редакції

ISSN 2518-7341

Відповідальність за точність
поданих фактів, цитат, цифр
та прізвищ несуть автори
матеріалів.

Редакція залишає за собою
право літературного редагування
і скорочення статей.

Рукописні матеріали не рецензуються
і не повертаються.

Редакція не завжди поділяє
думку авторів.

За зміст рекламних та інформаційних
повідомлень редакція відповідаль-
ності не несе.

У разі передруку посилання на
журнал

«Бібліотечний форум: історія, теорія і
практика» обов'язкове.

© Бібліотечний форум: історія, теорія і практика

Інформаційний партнер
журналу –

Українська бібліотечна
асоціація

З	Бібліотеки і війна	
М	Амельченко Ю. Бібліотеки Одещини: адаптація до потреб воєнно-го часу.....	2
І	Глибицька С. Досвід роботи під час війни.....	5
С	Животовська В. Нові виклики у діяльності бібліотечних закладів Кіровоградщини під час війни.....	7
Т	Іваненко С. Особливості роботи бібліотеки Інституту електрозварювання імені Є. О. Патона Національної академії наук України в умовах воєнного стану.....	9
З	Калашнікова Н. Післясмак літературних роздумів про війну та літературу.....	13
М	Клюй Т., Казакова Л. Волонтерська діяльність Чернігівської обласної бібліотеки для дітей.....	15
І	Лугова Л. Бібліотека як безпечне місце.....	18
С	Палівода Т. Досвід волонтерської діяльності Запорізької обласної універсальної наукової бібліотеки.....	20
Т	Науково-дослідна робота бібліотек	
З	Луговцев Ю. Вивчення потреб працівників Одеської національної наукової бібліотеки у безперервній фаховій освіті (за результатами дослідження).....	22
М	Інтернет-технології в бібліотеках	
І	Голуб І. «Україніка»: національна спадщина 24/7.....	25
С	Туровська Л. Бази даних як складова сучасного бібліотечно-інформаційного комплексу.....	28
Т	Бібліотечно-бібліографічне обслуговування	
З	Шевченко О. Книго- і арттерапія – невід’ємні складові сучасної бібліотеки.....	30
М	Щербан Р. Інформаційному бюлетеню «lnva.net» – двадцять років.....	33
І	Мережа бібліотек	
С	Діденко Л. Сучасні послуги бібліотеки Полтавського університету економіки і торгівлі на підтримку неформальної освіти дорослих в університеті третього віку.....	36
Т	Проектна діяльність бібліотек	
З	Шматько О. Проєкт «ГОВЕРЛА» для місцевих громад Львівщини.....	39
М	Науково-методична робота	
І	Лупан А. Обласний конкурс краєзнавчих мініпроєктів «Краєзнавча бібліотечна пропозиція – громаді».....	43
С	Історичні розвідки бібліотек	
Т	Бересток Т., Чумак Н., Кадькаленко Л. До історії створення Київського туберкульозного інституту і наукової бібліотеки як важливого підрозділу науково-дослідної установи.....	45
З	Дмитрієва О. Микола Міхновський і Харківська громадська бібліотека у світлі публікацій.....	52
М	Видатні бібліотекарі, бібліографи	
І	Рудько І. Костянтина Малицька – письменниця, педагог, бібліограф (до 150-річчя від дня народження).....	54
С	Ювілеї бібліотек	
Т	Мацей О., Молчанова С. Стратегічна візія Наукової бібліотеки Хмельницького національного університету: від ідеї до втілення (до 60-річчя з дня заснування книгозбірні).....	57
	Пам’ятаємо	
	Лосієвський І. Романовський Валерій Станіславович. Некролог (26.06.1976 – 16.01.2023).....	60
	Літературна сторінка	
	Федорова М. Мрії. Система координат.....	62

Волонтерська діяльність Чернігівської обласної бібліотеки для дітей

У статті розглянуто багаторічну волонтерську діяльність Чернігівської обласної бібліотеки для дітей, співпрацю з благодійниками та благодійними організаціями Чернігова, громадою міста, починаючи з 2014 року.

Про волонтерський рух в Україні сьогодні з захопленням говорять у багатьох країнах світу, називаючи це явище унікальним. Розквіт волонтерської діяльності в Україні припав на час Революції Гідності і початок війни на Донбасі 2014 року. У надзвичайно складний період саме цей рух об'єднав суспільство, створив дієву структуру громадських організацій, груп людей, готових взяти на себе вирішення найбільш нагальних і болючих проблем держави.

Після анексії Криму і початку війни на Донбасі волонтерство піднялось на найвищий рівень розвитку за весь час незалежності України. Волонтерством в Україні почали займатися усі небайдужі, всі, хто боляче переживає за майбутнє країни – окремі громадяни, організації, культурна і наукова еліта, політики.

Чернігівська обласна бібліотека для дітей також не стала винятком і з самого початку війни в Україні стала справжнім волонтерським центром міста і області. Враховуючи сталі традиції роботи бібліотеки з громадськими організаціями, школами, садочками, всі волонтерські акції, оголошені бібліотекою, знаходили гарячий відгук серед читачів бібліотеки та громадськості регіону.

Перша благодійна акція, оголошена бібліотекою у вересні 2014 року – «Подаруй книгу дитині Донбасу» привернула неабияку увагу і

відгук у серцях читачів книгозбірні. Понад сто учасників (діти, пенсіонери, дитячі письменники, дитячі бібліотеки області, дошкільні заклади та школи міста Чернігова, технологічний університет, Чернігівський музей сучасного мистецтва «ПЛАСТ-АРТ») зібрали понад 2 600 примірників книг. Тут були нові видання, щойно з друку, а були й такі, що їх читали декілька поколінь. Хтось приніс 100, 50 примірників, а хтось – одну книжку, проте улюблену, і всі вони подаровані від щирого серця, з великою любов'ю.

7 жовтня 2014 року книги, завдяки допомозі військових, прибули до міста Сєвєродонецька Луганської області і були розподілені між бібліотеками міста. Ця акція не залишилася непоміченою і у місцевих ЗМІ Луганської області, де щиро дякували бібліотеці за потужну допомогу. Організатори та учасники акції впевнені, що гарна, добра книга прокладає яскравий, світлий шлях від серця до серця і стає запорукою єднання українців!

З 1 по 31 жовтня 2014 року Чернігівська обласна бібліотека для дітей провела благодійну акцію «Малюнки юних читачів Чернігова – захисникам Вітчизни». Понад 200 малюнків з листами та саморобками приготували маленькі читачі, учні: ліцею № 22, шкіл № 25, № 27, № 36 та інші небайдужі читачі. Хоч вони ще діти, але теж вболівають за долю України. В кожному листі були зворушливі та проникливі слова

**Тамара
Клюй,**
директорка

**Лариса
Казакова,**
заступниця директора

Чернігівська обласна
бібліотека для дітей

побажань перемоги та повернення додому. Ці листи підтримки сьогодні потрібні воїнам-захисникам. Хай вони зігрівають своїм теплом захисників держави, стануть їхніми оберегами. Малюнки, а також книги, теплі речі, продукти, зібрані колективом бібліотеки, були передані воїнам батальйону «Чернігів».

Згодом, у Чернігівській обласній бібліотеці для дітей стартувала масштабна акція «Словом і ділом допомагаємо захисникам України», яка включила в себе багато заходів на допомогу армії. Розпочалася акція презентацією виставки дитячого патріотичного малюнку та листівок, які були надані в Чернігові на конкурси 2015 року: «Національна гвардія – гордість України» та «3 Днем захисника України». Всі творчі роботи були щирими, теплими, виконані з любов'ю до героїв-воїнів. За малюнками дітей організатори конкурсів зробили спеціальні листівки, на яких діти писали побажання для бійців. Ці листівки згодом були передані воїнам АТО.

В рамках акції «Словом і ділом допомагаємо захисникам України», колектив бібліотеки разом з читачами розпочав плетіння маскувальних сіток. Робота стала не тільки корисною, але і цікавою. Діти із задоволенням долучилися і навіть займали черги для плетіння. Керувала цим процесом відома в Чернігові волонтерка Зульфія Салко.

Коли Міністерство культури та інформаційної політики України ініціювало Всеукраїнську акцію по збору книжок до бібліотек військових частин Збройних сил України – «Бібліотека українського воїна», бібліотека також долучилася. Було зібрано 82 книги українською мовою (світова та українська література) і передано військовослужбовцям, за що бібліотека отримала подяку від підполковника Д. П. Літвінова, командира військової частини.

Доброю традицією бібліотеки стали дружні зв'язки з дітьми Донбасу. Юні читачі Чернігівської обласної бібліотеки для дітей вияви-

ли бажання написати листи своїм одноліткам зі Сходу із щирими побажаннями, теплими словами підтримки. Такі листи від серця до серця направила Чернігівщина дітям Донбасу, всі вони з невеличкими подарунками були передані «Самообороною Чернігівщини» дітям на звільненій території Сходу України.

Майстер-клас з виготовлення оберегів для воїнів АТО в рамках акції «Словом і ділом допомагаємо захисникам Вітчизни» подарував години справжнього щастя юним читачам та працівникам бібліотеки. В затишній, доброзичливій атмосфері читачі та бібліотекарі вчилися створювати незвичайну ляльку-мотанку – «кубушку-травницю», наповнену запашними травами, які нагадують воїнам рідну домівку; така собі – «аромотерапія»!

За традицією в Україні День Святого Миколая – це завжди доброта, подарунки для малечі та дорослих. Саме так відзначили свято працівники та маленькі читачі Чернігівської обласної бібліотеки для дітей. Вони зібрали листівки, малюнки дітей з добрими побажаннями для бійців АТО на Донбасі та для поранених в госпіталах. А ще – смаколики та солодощі для всіх них. Давній друг бібліотеки – волонтерка Зульфія Салко, разом з іншими волонтерами, передали теплі, сердечні вітання з новорічними святами й подарунки бійцям на фронті та пораненим в госпіталах, а також парамедикам Харкова і Дніпра. Сподіваємося, що щирі, сердечні побажання маленьких читачів бібліотеки зігріли в холодні зимові дні та ночі душі мужніх і хоробрих захисників.

У своїй діяльності бібліотека підтримує і поранених бійців. Так, пораненому у 2015 році при проведеному АТО В'ячеславу Євгеновичу Кравченку, який два роки знаходився у шпиталі, було надано посильну матеріальну допомогу – грошима, вітальними листівками від дітей і різними смаколиками.

Співробітники Чернігівської обласної бібліотеки для дітей та-

кож долучилися до акції допомоги людям, які постраждали внаслідок вибухів на території 6-го арсеналу Міністерства оборони України поблизу селища Дружба Ічнянського району. Понад 12 тисяч мешканців Дружби та навколишніх населених пунктів змушені були евакуюватися, залишивши свої домівки практично ні з чим. Рятувальниками їм була надана медична та психологічна допомога, забезпечене харчування. На заклик громадських та волонтерських організацій області про допомогу відгукнулися дитячі бібліотекарі. Зібрані ними речі були направлені до пункту приймання допомоги в обласному молодіжному центрі в м. Чернігові.

В рамках проекту «Словом і ділом допомагаємо захисникам України» бібліотека провела майстер-клас з виготовлення іграшки-антистресу, під час яких працівники та читачі бібліотеки зробили незвичайні подарунки для бійців, медиків, які знаходяться на передовій, і тих воїнів, хто проходить лікування у госпіталах України.

Починаючи з 2014 року Чернігівська обласна бібліотека для дітей на постійній основі співпрацює особисто з відомим волонтером Чернігова Олександром Ясенчуком, який перетворив культурно-мистецький центр «Інтермеццо» в потужний волонтерський центр. Збір коштів, речей, медикаментів, книжок для бійців і багато інших речей зроблено разом.

Після повномасштабного вторгнення росії в Україну в лютому 2022 року, Чернігівська обласна бібліотека для дітей посилила свої зусилля у волонтерській діяльності.

Одразу після зняття облоги Чернігова, було розпочато акцію «Разом – ми сила». Співробітники бібліотеки, читачі і всі небайдужі активно відгукнулися на заклик бібліотеки про допомогу постраждалому внаслідок російської агресії мирному населенню Чернігівщини. У бібліотеку принесли речі, необхідні для життя людям, які втратили майже все майно і житло. Допомога

вийшла дуже потужною. Тут і одяг, і іграшки, і посуд, і ковдри – і багато інших речей, які так необхідні для життя. Зібрану допомогу Чернігівська обласна бібліотека для дітей передала благодійному фонду «Захистимо Україну», який направив їх до місця призначення.

З 15 серпня 2022 року бібліотека разом з Єдиним волонтерським центром розпочала нову акцію по допомозі бійцям Збройних сил України «Плетемо Перемогу». Волонтери надали бібліотеці матеріал для плетіння маскувальних сіток, рекомендації щодо роботи. Одну сітку вже сплетено і передано волонтерам, друга – вже в роботі.

Окрім іншого, Чернігівська обласна бібліотека для дітей стала ще й інформаційним волонтерським центром.

На базі бібліотеки було проведено заняття з тактичної медицини, яке для працівників бібліотеки та всіх охочих організувала Олександра Стародуб. Під час тренінгу присутні навчилися визначати стан потерпілого, правильно накладати турнікет, надавати стабільне положення, робити оцінку дихання, робити тампонаду та засвоїли дуже багато корисної інформації.

З початком повномасштабної війни в Україні на сайті Чернігівської обласної бібліотеки для дітей запрацювало багато проєктів, які також відносимо до волонтерської інформаційної роботи. Адже це психологічна та інформаційна допомога читачам книгозбірні та мешканцям області.

Один із таких проєктів – «Практичні поради під час війни», де бібліотекою збирається інформація про те, як поводитися у різних критичних ситуаціях, як то – потрапляння під завали, загрози ядерної небезпеки, хімічної атаки тощо.

Важливим вважаємо проєкт «Читання книг – найкращий засіб від турбот, тривожності і стресу», де рекомендуємо книги для читання під час війни. Проєкт буде корисним як для дітей, так і для дорослих.

Продовжує свою роботу про-

єкт «Психолог радить», в якому бібліотека співпрацює з психологінею Анною Половинник, яка надає читачам психологічні поради щодо дій у стресових ситуаціях, зокрема під час війни.

В рамках багаторічної співпраці з Чернігівською обласною бібліотекою для дітей, пані Анна і психолог благодійного фонду «Право на захист» Тетяна завітали до бібліотеки.

Фахівці провели для працівників цікавий навчальний тренінг «Життя в умовах війни: як пережити і зберегти себе».

Присутні ділилися відчуттями, емоціями, які їх супроводжували під час активних бойових дій, які психологічні травми отримали, як з ними впоралися, або не впоралися. Що допомагало вижити як фізично, так і психічно.

Дуже цікавою у тренінгу стала аналітика, яку зробили психологи після анкетування присутніх:

- Як ви зараз? Що вам допомогло/допомагає вижити та вистояти у період війни?

- Яка була ваша реакція при травматичних подіях, що з вами відбувалося?

- Розказати про власний досвід переживання травми.

Корисними стали запропоновані техніки опанування стресу: «Квітка та свічка», «Дихання і долонька», «Обійми метелика».

Які ж основні висновки були зроблені після тренінгу:

- Дбай про себе, дбай про інших;

- Їж, спи, дихай;

- Будь зі своїми;

- Роби те, що вмієш найкраще;

- Зберігай надію та вір у перемогу.

Отже, зустріч виявилася наочуд корисною, цікавою, плідною. Ніхто не залишився осторонь тренінгу і з задоволенням брав участь у всіх запропонованих психологами вправах і опитуваннях.

Але ще залишилось багато питань і проблем, які хотілося б об-

говорити і отримати пораду. Тому тренінгові заняття будуть продовжуватися...

З 1 серпня по 31 жовтня 2022 року Національний банк України разом із партнерами запровадив благодійну акцію «Смілива гривня», щоб зібрати кошти на допомогу ЗСУ. Кожен може відправити свою гривню на фронт. Кожна монетка – це безпосередній внесок у перемогу! Чернігівська обласна бібліотека для дітей також долучилася до акції допомоги та запросила всіх читачів приєднатися!

Не зупиняючись, Чернігівська обласна бібліотека для дітей рухається далі у волонтерській справі. До Дня захисника і захисниць України колектив бібліотеки зібрав 3 000 грн для придбання чергового дрону для військових. Читачі бібліотеки з любов'ю виготовили патріотичні браслети і янголів-охоронців як обереги, а також діти написали вітання і побажання для наших захисників, які були оформлені на патріотичному серці.

Весь цей скарб бібліотека передала благодійному фонду «Захистимо Україну», який направить його на фронт захисникам України.

Ще один волонтерський проєкт з'явився в бібліотеці – культурна співпраця з родинами воїнів, які зараз на фронті захищають державу, або загиблих на війні. Ця робота стала можливою завдяки співпраці з громадською організацією «Родина воїна», члени якої стали вдячними читачами бібліотеки та з великим задоволенням відвідують запропоновані заходи.

Чернігівська обласна бібліотека для дітей за роки війни в Україні стала справжнім, потужним волонтерським центром, який гуртує навколо себе громаду і реально допомагає як воїнам ЗСУ, так і мирному населенню, наближаючи перемогу.

Здолаємо ворога разом! Слава Україні! Вперед до перемоги!